

*Kinderen die naar De Kleine Wereld gaan,
leren in de grote wereld op eigen benen staan*

Beleidsplan burgerschapsvorming

De Kleine Wereld
Daltonschool

Inhoud

Burgerschapsonderwijs binnen SKBG	2
Visie op burgerschap op Daltonschool De Kleine Wereld	3
Nieuwsgierig zijn is goed	
Democratie	
Participatie	
Identiteit	
Rol van de leerkracht	
Pedagogisch klimaat	
Onderwijsaanbod	5
Oriëntatie op jezelf en de wereld – Blink Wereld	
Groep 1-2	
Groep 3-8	
Kanjertraining	
Klasse(n)kracht	
Blink Lezen	
Cultuureducatie met Kwaliteit	
Didactisch handelen	8
Thematisch onderwijs groep 1-2	
Blink Wereld	
Blink Lezen	
Kanjertraining & Klasse(n)kracht	
Leerkrachtgedrag	
Leerlinggedrag	
Differentiatie	10
Organisatie	9
Leertijd sociale vaardigheden Kanjertraining & Klassenkracht	
Leertijd Blink Wereld	
Leertijd Blink Lezen	
Evaluatie	9
Bijlage 1; kerndoelen Blink Wereld	11
Bijlage 2: 40 wekenplan Kanjertraining & Klasse(n)kracht	16
Bijlage 3: jaarkalender burgerschapsonderwijs	26

Burgerschapsonderwijs binnen SKBG

De wet schrijft voor dat burgerschapsonderwijs doelgericht, samenhangend en herkenbaar aanwezig moet zijn en wordt beschreven vanuit visie, doelen, aanbod en evaluatie. De volgende elementen dienen op herkenbare wijze terug te komen in het onderwijs:

- Kennis en het respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat worden bevorderd; het gaat hierbij om de waarden vrijheid van meningsuiting, gelijkheidsbeginsel, begrip, verdraagzaamheid, het afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie, autonomie & verantwoordelijkheidsbesef.
- 2. Sociale en maatschappelijke competenties worden ontwikkeld;
- 3. De schoolcultuur is in overeenstemming met de basiswaarden, leerlingen worden gestimuleerd daarmee te oefenen en de school draagt zorg voor een veilige omgeving waarin leerlingen en personeel zich geaccepteerd voelen.

In het Koersplan (SKBG) 2023-2027 “Ruimte voor jouw groei” staat de volgende belofte (missie) en droom (visie)

Belofte (Missie)

Wij beloven jou dat jij bij ons de ruimte krijgt om jezelf te zijn en te groeien op een manier die past bij jouw passie en jouw talenten. Wij trekken graag samen met jou op en begeleiden je bij jouw ontwikkeling, want wij voelen ons met jou verbonden. Net als wij ons verbonden voelen met alle leerlingen, ouders, collega's en onze omgeving. Dat wij allemaal verschillend zijn, verrijkt ons. Mét al die verschillen zijn wij gelijkwaardig. Wij kennen je naam, zien jou als mens en respecteren jouw eigenheid. Om deze belofte waar te maken bieden wij in de eerste plaats een rijk en passend onderwijs in een duurzame leeromgeving. Onderwijs dat zo veel mogelijk leerlingen inspireert tot groei en de kansen vergroot op een gelukkige toekomst. Onderwijs dat onze collega's uitdaagt hun bekwaamheid verder te ontwikkelen en het beste van zichzelf te laten zien. Met en binnen dat onderwijs creëren wij ruimte. Ruimte voor jou om eigen keuzes te maken, ruimte om eigenaarschap te tonen, ruimte om te leren. Wij creëren ruimte voor jouw groei.

Droom (visie)

Wij geloven dat groei gelukkig maakt. Als je jezelf ontwikkelt, groeit je zelfvertrouwen en je trots. Elke stap vooruit geeft voldoening en plezier. Dat gevoel gunnen wij onze leerlingen en collega's. Door goed onderwijs voor onze leerlingen en goede ontwikkelmogelijkheden voor onze collega's dragen wij eraan bij dat zij nu, morgen én in hun verdere leven geluk ervaren en zelf ook weer van betekenis kunnen zijn voor de samenleving. Deze overtuiging geeft ons richting bij alles wat wij doen. In de klas en daarbuiten. Binnen onze scholen en binnen de stichting. Met leerlingen, met collega's en met partners.

Wij zien het als onze opdracht de kinderen te begeleiden zodat zij zich ontwikkelen tot positief, kritische wereldburgers in de veranderende wereld. Waarin zij goed zorgen voor zichzelf, de ander en de aarde. Hierbij gaat het om kennis en vaardigheden zoals; ontmoeting, diversiteit, begrijpen, kritisch denken, verbinden en een open blik.

Samen in de wereld gaat ook over duurzaamheid, met aandacht voor het milieu, klimaat en natuur. Dit start al binnen onze eigen scholen en onze eigen organisatie. De school is een mini-maatschappij en daarmee een ultieme oefenplaats voor burgerschap. Ons burgerschapsonderwijs is dan ook zoveel mogelijk geïntegreerd in ons dagelijks aanbod. Het aanbod en de ontwikkeling van kinderen t.a.v. burgerschap is zichtbaar en merkbaar in iedere school. Wij zien ouders als belangrijke partner in de opvoeding, ook in het kader van Burgerschap en betrekken de ouders intensief bij de visievorming en de uitwerking hiervan op school.

Visie op burgerschap op Daltonschool De Kleine Wereld

Leren komt tot uiting in tal van situaties en op vele plaatsen. In het bijzonder daar waar mensen elkaar ontmoeten. De Kleine Wereld is een dergelijke ontmoetingsplaats. Daltonschool De Kleine Wereld is een bruisende school waarin kinderen kunnen experimenteren met samenwerken, samen leven en het oplossen van problemen. Bij alles wat we doen nemen we de 5 Daltonkernwaarden als uitgangspunt; doelgerichtheid, zelfstandigheid, samenwerken, verantwoordelijkheid en reflectie.

Ieder kind beschikt over een schat aan unieke talenten. Daltonschool De Kleine Wereld helpt die talenten uit te bouwen. Door zelf te doen, door voordoen-nadoen, door instructielessen en door zelf te ontdekken. Wij leren leerlingen functioneren in een complexe samenleving. De leerling is ondernemend en draagt verantwoordelijkheid voor zichzelf en anderen. De school vormt een gemeenschap waar de hele schoolpopulatie kan oefenen met burgerschap. Leerlingen, leerkrachten, directie en ouders. Er is aandacht voor de eigen identiteitsontwikkeling. Hoe is een kind? Hoe gedraagt het kind zich naar anderen, naar de omgeving en naar de wereld. Uitgangspunt is in verbinding te staan met de ander, de groep, de school en zelfs de wijk.

Nieuwsgierig zijn is goed

Op Daltonschool De Kleine Wereld willen we kinderen nieuwsgierig maken naar alles wat er om hen heen gebeurt. Door betekenisvol onderwijs en boeiende instructies dagen we kinderen uit om te leren. In onze uitdagende en rijke leeromgeving wordt ieder kind geprikkeld om antwoorden te vinden op leer- en ontwikkelingsvragen, gebruik makend van zijn of haar eigen talenten. We doen daarbij een beroep op de eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid van het kind, en willen elkaar daarin inspireren en stimuleren. Vol vertrouwen zien we vervolgens de kinderen de grote wereld in gaan.

Om burgerschap voor Daltonschool De Kleine Wereld vorm te geven in dit beleidsplan, is er gebruikt gemaakt van de brochure "Leerplanverkenning actief burgerschap" van het SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling). De drie domeinen die de essentie van burgerschapsvorming duidelijk naar voren brengen zijn: democratie, participatie en identiteit. Voor deze domeinen zijn een aantal inhouds beschreven. De domeinen zijn sterk aan elkaar gerelateerd en staan in verbinding met elkaar.

Democratie

In het onderwijs is het aanleren van een democratische houding een belangrijk aspect. Het ontwikkelen van die houding is gebaat bij continuïteit, herhaling en impliciete en expliciete beïnvloeding. Het opdoen van ervaringen en reflectie daarop is cruciaal. Democratie bestaat uit drie bouwstenen;

- Vrijheid en gelijkheid
- Macht en inspraak
- Democratische cultuur.

Democratie gaat ook over keuzes maken. Democratische vaardigheden en houdingen hebben vooral betrekking op de alledaagse omgangsvormen.

Einddoel democratie:

- kennis over de democratische rechtstaat en politieke besluitvorming; democratisch handelen en de maatschappelijke basiswaarden.

Participatie

Meedoen aan de samenleving kan zich afspelen op verschillende niveaus. (klas, school, vereniging, buurt, stad, regio enz.) Participeren is afhankelijk van motivatie: het willen participeren. Participatie vereist inzicht en vertrouwen in eigen kunnen. Een geleidelijke opbouw van participatiemogelijkheden en positieve ervaringen zullen bijdragen aan het ontwikkelen en in stand houden van de wil om te participeren.

Einddoel participatie:

- kennis over de basiswaarden en mogelijkheden voor inspraak en vaardigheden en houding die nodig zijn om op de school en in de samenleving actief mee te kunnen doen.

Identiteit

De identiteit van een leerling wordt gevormd in de relatie met anderen, terwijl die identiteit weer bepalend is voor de manier waarop de sociale omgeving wordt vormgegeven. Een leerling zal een balans moeten vinden tussen enerzijds zelfrealisatie en het leven volgens eigen waarden en normen, en anderzijds de grenzen en beïnvloeding van de omgeving. Dit brengt onzekerheden met zich mee. Net als voor participatie geldt voor identiteit dat leerlingen moeten leren om te gaan met deze onzekerheden door flexibel en kritisch te zijn en te leren om terug te vallen op een eigen morele basis en gevoel van eigenwaarde.

Eindoelen identiteit:

- verkennen van de eigen identiteit en die van anderen;
- voor welke levensbeschouwelijke waarden sta ik en hoe maak ik die waar?

Rol van de leerkracht

De leerkracht is de professional die op de hoogte is van de gestelde leerdoelen en vervult voornamelijk een voorbeeldfunctie bij het in praktijk brengen van burgerschapsdoelen. Vooral wanneer het gaat om gelijkwaardigheid tussen mensen, het betrekken en motiveren van leerlingen, het ingaan op actuele gebeurtenissen en incidenten binnen en buiten de school. Het (voorbeeld) gedrag van de leerkracht is erg bepalend bij burgerschap. De leerkracht moet daarbij zijn visie en doelen omzetten in leeractiviteiten en voorbeeldgedrag. De leerkracht is zich bewust van de doelen die behaald dienen te worden. De leerkracht onderhoudt de contacten met de ouders en eventueel instanties in de schoolomgeving. Binnen een team is het van belang om met regelmaat aandacht te besteden aan doelen van burgerschapsvorming en pedagogisch- didactische werkwijzen. Dit wordt op Daltonschool De Kleine Wereld gerealiseerd door goed gebruik te maken van de methode Blik Wereld geïntegreerd. We werken aan samen leven, samen werken en zelfstandig leren. Burgerschap komt met name aan bod binnen de eenheden gelijkheid, diversiteit, democratie, macht en inspraak, globalisering en duurzaamheid en de eenheden communiceren, kritisch denken, respectvol handelen, deugden en executieve functies. Het voltallige team van Daltonschool De Kleine Wereld ziet het als taak om kinderen te ontwikkelen tot actieve burgers in de huidige pluriforme samenleving. Om dit te bereiken dienen de kinderen t.a.v. actief burgerschap, kennis en inzicht te verwerven en vaardigheden en basishoudingen te ontwikkelen. De school is een gemeenschap waar actief invulling wordt gegeven aan de drie domeinen van burgerschap: democratie, participatie en identiteit. De school is om deze reden een perfecte oefenplaats voor goed burgerschap. In de klas, in het schoolgebouw, op het schoolplein en in de directe schoolomgeving, komen kinderen in aanraking met processen, gedragingen en gebeurtenissen die ook voorkomen in de 'echte' samenleving. Op school wordt een kind gestimuleerd voor zijn mening uit te komen en deze te beargumenteren. Ook wordt kinderen geleerd respect te hebben voor mensen die anders zijn. Het kan zijn /haar sociale vaardigheden verder ontwikkelen, wordt zich bewust van zijn sociale rechten en plichten en kan meedenken en meebeslissen. De school is de maatschappij in het klein. Op deze manier willen wij de kinderen ontwikkelen tot kritische democratische burgers. Hierbij is waardeontwikkeling een doorlopend proces waarbij een kritische houding net zo van belang is als een communicatieve houding en inlevingsvermogen (empathie).

Pedagogisch klimaat

Democratie en burgerschap zijn geen gebieden die in aparte lesjes onderwezen worden op Daltonschool De Kleine Wereld. Beiden maken deel uit van het pedagogisch klimaat op onze school. Hoe kinderen opgevoed worden, hoe personeelsleden met elkaar omgaan, de houding, kennis en vaardigheden die daarbij nodig zijn vormen het pedagogisch klimaat waarbij democratie een leidend principe is. Natuurlijk is opvoeden tot democratie niet alleen de taak van de school. Voor veel leerlingen heeft de opvoeding thuis, binnen de eigen levensbeschouwelijke gemeenschap, in de peergroep (subcultuur), op straat, of in de vereniging meer invloed op het vormen tot democratische burgerschap dan het onderwijs. Dit betekent een relativering van de verwachtingen en van de effecten van burgerschapsvorming. Scholen kunnen niet verantwoordelijk worden gesteld voor de wijze waarop de toekomstige burger zich zal gaan manifesteren. Dat laat onverlet dat op Daltonschool De Kleine Wereld het pedagogische klimaat en het onderwijs zo ingericht wordt dat er sprake is van een open en respectvolle leeromgeving gebaseerd op democratische waarden. En dan gaat het niet alleen om het overbrengen van kennis over democratie, maar vooral om kinderen te leren zich te gedragen in een democratische gemeenschap.

Onderwijsaanbod

In Nederland zijn de inhoud van het onderwijs vastgesteld in kerndoelen. Aan de hand van deze kerndoelen wil Daltonschool De Kleine Wereld bereiken dat kinderen na het basisonderwijs:

- hoofdzaken kennen van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger;
- leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen;
- handelen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen;
- hoofdzaken kennen van de geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving; een belangrijke rol spelen, leren om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit en respect op te brengen voor verschillen in opvattingen;
- zorgvuldig omgaan met het milieu;
- de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving kunnen vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen en buitenland, vanuit de perspectieven bestuur, cultuur en levensbeschouwing;
- gebruik maken van eenvoudige historische bronnen zoals aanwezig in ons cultureel erfgoed zoals: musea, geschiedenisboeken, talen, verhalen en legendes, lokale muziek, volksdans, feesten en rituelen;
- informatie kennen over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis, staatsinrichting en de rol van de burger;
- hoofdzaken kennen over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen en ze leren respect op te brengen voor verschillen in opvattingen.

Oriëntatie op jezelf en de wereld

Veel zaken rond burgerschap komen aan de orde in ons thematisch onderwijs op basis van Blink Wereld geïntegreerd en in ons eigentijds leesonderwijs op basis van Blink Lezen. Daarnaast geven wij onze lessen sociaal emotionele vorming op basis van de Kanjertraining en Klasse(n)kracht en de lessen levensbeschouwelijke vorming vanuit Trefwoord. De door ons gebruikte methoden schetsen een realistisch beeld van de maatschappelijke werkelijkheid waarin zich problemen kunnen voordoen als discriminatie of racisme. Kinderen begrijpen dat discriminatie ontoelaatbaar is en een reden voor verzet. Ze leren inzien dat vooroordelen voortkomen uit stereotype denken. Ideeën over vermeende inferioriteit (minderwaardigheid) of superioriteit van groepen mensen worden aan de kaak gesteld. Daltonschool De Kleine Wereld heeft een Rooms Katholieke identiteit met een open karakter. Ieder kind is welkom ongeacht geloof of achtergrond. Dit is zichtbaar doordat we samen feesten vieren en de normen en waarden herkennen. De methodieken die we gebruiken gaan uit van een pluriforme samenleving. Er wordt aandacht geschonken aan verschillen tussen mensen en groepen op uiteenlopende terreinen als familie- en gezinsrelaties, leefgewoonten, woonvormen, taal, kunst, religie, waarden en normen. De kinderen ontdekken dat zich ook binnen etnische groepen zelf verschillen kunnen voordoen. Verschillen worden overigens niet benadrukt, maar komen, evenals overeenkomsten, op een vanzelfsprekende manier aan de orde. Er wordt aandacht besteed aan sociale relaties tussen mensen met verschillende achtergronden. Volwassenen en kinderen gaan op een fatsoenlijke manier en respectvol met elkaar om, ongeacht hun maatschappelijke positie, leeftijd, sekse of etnische achtergrond. Relaties worden gekenmerkt door gelijkwaardigheid, samenwerking en solidariteit. De methodieken die gebruikt worden benadrukken dat alle mensen dezelfde rechten hebben. Personen uit uiteenlopende groepen nemen gelijkwaardige posities in. Mensen kunnen verschillende maatschappelijke posities bereiken, van hoog tot laag. Maatschappelijke betrokkenheid ontstaat niet door confrontatie met ideeën, maar door daadwerkelijke ervaringen in dagelijkse relaties. Morele opvoeding binnen de klas moet worden verbonden met praktijkervaringen binnen en buiten de school. Een poging om normen en waarden in geïsoleerde vorm via het onderwijs te herstellen blijkt niet effectief te zijn. Door leerlingen de gelegenheid te geven om morele opvattingen te ontwikkelen en te toetsen aan de hand van concrete (maatschappelijke) ervaring, komt burgerschapsvorming pas tot zijn recht. Gedragsprotocol, pestprotocol en veiligheidsbeleid De dagelijkse gang van zaken, schoolregels, schoolcultuur kunnen worden gezien als een aanbod en bevordering van sociale integratie. Op Daltonschool De Kleine Wereld gelden afspraken. Ieder schooljaar wordt er extra aandacht besteed aan de regels en afspraken in de klas en op school bij aanvang van het schooljaar. In de eerste Gouden Weken van het schooljaar staat de groepsdynamiek centraal. De

groepsregels worden ieder jaar opnieuw door kinderen en leerkracht bedacht en gemaakt. Dit heeft te maken met de groepssamenstelling die ieder jaar anders kan zijn in verband met vertrek van leerlingen of zij-instromers.

Groep-1/2

Wij werken op basis van de doelen sociaal emotionele vorming van het Digikeuzebord. Deze zijn afkomstig van SLO. Met burgerschap in groep 1-2 maken de kinderen voor het eerst kennis met onderwerpen als identiteit (wie ben ik?), bij wie hoor ik? (samenstelling van het gezin, de familie en een land) en groepsvorming (vriendjes, vriendinnetjes, sportclub).

Kleuters ontdekken langzaam hoe de wereld om hen heen werkt. Juist de nieuwsgierigheid en aangeboren verwondering van het jonge kind maakt Burgerschap bij uitstek geschikt voor kleuters. Zo kunnen groep 1-2 leerlingen spelenderwijs alvast kennismaken met onderwerpen als identiteit, vrijheid en solidariteit. Daar waar mogelijk sluiten de thema's van groep 1-2 aan bij de thema's van groep 3-8.

Groep-3/8

In Blink Wereld staat onderzoekend en ontdekkend leren centraal waarbij de echte wereld het uitgangspunt is. Blink Wereld laat kinderen zich verwonderen en maakt ze nieuwsgierig naar de wereld. Ze leren onderzoeken, zelf nadenken, de wereld ervaren en ontdekken - zodat ze actief hun kennis over de wereld vergroten en hun plek in de wereld vinden. Daar is burgerschap een integraal onderdeel van en in die zin vanuit de aanpak van Blink Wereld geen los vak. Een uitspraak van onderwijsfilosoof Gert Biesta verwoordt dit goed: 'Het gaat er niet alleen om hoe we de wereld in onze kinderen krijgen, het gaat er ook om hoe we onze kinderen kunnen helpen om de verbinding met de wereld aan te gaan en op die manier in de wereld te komen'.

Wat de kinderen precies gaan tegenkomen in de samenleving weten we niet, dus precies voorschrijven wat in welke situatie wel en niet kan is niet mogelijk en niet wenselijk. Ze krijgen kennis en vaardigheden aangeboden en worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen. Om dit mogelijk te maken worden in Blink Wereld veel verschillende situaties en contexten uit de echte wereld aangeboden waartoe kinderen zich gaan verhouden. Zo richten ze in het thema Stem op mijn partij (groep 7-8) een politieke partij op. Met deze partij proberen de kinderen een wereldprobleem op te lossen. In de lessen leren ze eerst over de opwarmende aarde, vieze rivieren (Europese samenwerking), morele dilemma's en opkomen voor je recht. Ze kiezen een probleem, onderzoeken de oplossingen en presenteren hun partij, hun probleem en hun oplossing aan de klas. Dan volgen de verkiezingen.

Daarnaast doen kinderen ervaringen op en ontwikkelen zij handelingsperspectieven. Dat gebeurt in Blink Wereld door ze actief aan de slag te laten gaan met onderwerpen die een spanning kennen tussen individuele en collectieve belangen of waarden of tussen verschillende collectieve belangen of waarden. Dat gaat over sociale, maatschappelijke en politieke onderwerpen, waarin we als mensen afhankelijk zijn van elkaar om tot een goede uitkomst te komen. Via het lesmateriaal worden dit soort spanningen, belangen- en waardentegenstellingen in de klas gebracht en krijgen kinderen kennis en vaardigheden aangereikt waarover ze zelf nadenken en met elkaar in gesprek gaan en zo tot (nieuwe) inzichten, besluiten en oplossingen te komen. Daarmee kan het klaslokaal een minimaatschappij worden waarin je kinderen toerust voor hun toekomstige rol als burger. Zo stel je ze in staat om zich niet alleen in de huidige samenleving te handelen maar ook andere mogelijke inrichtingen van de samenleving te verbeelden. Zo beleven kinderen in les 2 van het thema Stem op mijn partij dat om gezamenlijke problemen op te lossen, de EU vaak samenwerkt. De kinderen ervaren hoe dat is door samen na te denken over het probleem van de vieze rivieren die door meerdere landen stromen. Ze onderzoeken welke gevolgen watervervuiling heeft voor hun EU-land en ontdekken dat je soms moet samenwerken om een probleem op te lossen. In les 3 Morele dilemma's zien ze dat deze vaak voor grote politieke discussies zorgen. In deze les vormen de kinderen hun mening over klonen en andere nieuwe manieren van voortplanting. Ze ontdekken dat je je pas een goede mening kunt vormen als je de voor- en tegenargumenten kent. Vervolgens zien ze dat de bevolking het soms niet eens is met de

politiek. En dat je dan kunt opkomen voor je rechten. Hoe? Dat ontdekken en ervaren ze in les 4 Opkomen voor je recht.

In de manier waarop het lesmateriaal van Blink Wereld is opgezet is er dus niet alleen aandacht voor de kerndoelen van wereldoriëntatie (en dus de kwalificatie), maar door het uitgangspunt van onderzoekend en ontdekkend leren 'automatisch' ook veel ruimte voor 'socialisatie', 'persoonsvorming' en naast 'leren' ook voor 'ervaren'. Kinderen leren in Blink Wereld bijvoorbeeld niet alleen over WOII (wie, wat, waar en hoe etc.) maar ook over wat al dan niet gewenst of mogelijk gedrag is (wel of geen verzet of collaboratie) en worden zich bewust van eigen denken en doen op basis van dilemma's en het inleven in diverse situaties aan de hand van bijvoorbeeld ooggetuigenverslagen (wat zou ik in zo'n situatie doen en waarom?)

Kanjertraining

Wij werken in groep 1 t/m 8 met de Kanjertraining en met lessen groepsdynamiek vanuit Klasse(n)kracht. Ons onderwijsaanbod is opgenomen in het 40 weken plan dat als bijlage deel uitmaakt van dit onderwijsplan.

De Kanjertraining is gebaseerd op de leerlijnen van SLO.

Bij deze leerlijnen is het terrein sociaal-emotionele ontwikkeling verdeeld in: **Zelfvertrouwen** Bevorderen van het zelfvertrouwen en de sociale weerbaarheid (zelfbeeld, zelfbewuste houding).

Gevoelens, wensen en opvattingen Leren omgaan met gevoelens, wensen en opvattingen van jezelf en anderen (positieve en negatieve gevoelens, seksuele gevoelens, rolname en rolgedrag, vooroordelen en discriminatie).

Sociale vaardigheden en relaties Ontwikkelen van sociale vaardigheden (samenwerken, omgaan met conflicten) en relaties (vriendschap, verliefdheid, liefde).

Klassenkracht

Zeven pijlers van RESPECT als uitgangspunt om een Sociaal Veilig en Krachtig Pedagogisch klimaat in de groep (en de school) te realiseren.

KLASSE(N)KRACHT: met RESPECT voor de klas is een aanpak die in de praktijk van 'de moeilijke klas' tot stand is gekomen. Elke letter van RESPECT staat voor een belangrijke pijler van groepsvorming:

- **R**: Regels, Routines en Rituelen
- **E**: Erbij horen
- **S**: Samenwerken en Samenspelen
- **P**: Persoonlijk Meesterschap
- **E**: Energie
- **C**: Contact en Communicatie
- **T**: Trainen van Vaardigheden

De P is daarbij misschien wel het belangrijkste, want dat ben jij! Persoonlijk Meesterschap: leiding nemen en leiding geven in samenhang met je eigen persoonlijke ontwikkeling.

Blink Lezen

Blink Lezen gaat uit van rijke thema's. Bij een thema denken sommigen misschien aan iets als lente, maar dat is geen rijk thema. Een rijk thema bevat dilemma's waarover je kunt nadenken en vragen waarop vaak geen eenduidig antwoord is. Kinderen die met de leraar en met elkaar praten over wat ze gelezen hebben, ontdekken dat dezelfde woorden bij iemand anders andere gedachten en associaties kunnen oproepen. Door

dit te ervaren, verrijken leerlingen hun mentale netwerken en krijgt taal steeds meer betekenis en ontstaat er begrip voor andere gedachtes en ideeën.

Cultuureducatie met Kwaliteit

Daltonschool De Kleine Wereld neemt deel aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. In dit programma werken wij samen met culturele instellingen in het land onder begeleiding van CultuurOost om kunst en cultuur een vast onderdeel van het lesprogramma te maken. Doordat leerlingen in aanraking komen met verschillende vormen zoals muziek, dans, beeldende kunst, theater, hiphop en cultureel erfgoed lezen om hun creatieve en culturele vaardigheden te ontwikkelen en ook persoonlijk en in sociaal opzicht te groeien.

Jaarkalender

De leerkrachten zijn bekend met de jaarkalender. Deze geeft aanleiding om stil te staan bij speciale dagen of is reden om deze dagen mee te nemen in ons projectonderwijs.

Didactisch handelen

Thematisch onderwijs groep 1-2: gaat uit van een activerende didactiek en van zelf onderzoeken en ontdekken. Hierdoor leren leerlingen op hun eigen niveau.

Blink Wereld – geïntegreerd gaat uit van een activerende didactiek en van zelf onderzoeken en ontdekken. Hierdoor leren leerlingen op hun eigen niveau.

Blink Lezen - De activiteiten en opdrachten in het Leesdossier zijn gebaseerd op de didactiek van Chambers waarin vragen over beleven, (ver)kennen, denken en dwalen centraal staat. Op deze manier kunnen de kinderen diepgaand over boeken nadenken en er met elkaar over praten. Ze gaan dan 'dieper' en kritischer lezen en nauwkeuriger uitdrukken wat ze denken en voelen.

Kanjertraining en Klasse(n)kracht richt zich op het aanleren van sociaal gedrag in situaties waarin kinderen met elkaar samenwerken en samenspelen.

Leerkracht gedrag:

- we begroeten elk kind bij de deur bij binnenkomst en bij naar huis gaan;
- iedereen zorgt voor een opgeruimde klas en gang;
- iedere leerkracht kan en mag een leerling uit een andere groep aanspreken op zijn gedrag;
- we gaan ervan uit dat de leerkrachten de kinderen de regels aanleren, d.m.v. voordoen en nadoen;
- hanteren eenduidige Kanjertaal;
- gebruik maken van coöperatieve werkvormen;

Leerling gedrag:

- gedrag laten zien dat is voorgeleefd vanuit de Kanjertraining;
- ieder kind zorgt voor zijn eigen spullen, gaat netjes om met de spullen van anderen en is mede verantwoordelijk voor een opgeruimd lokaal en leerplein.

Differentiatie

Bij de geleide onderzoekslessen in **Blink Wereld** zijn diverse mogelijkheden om te differentiëren:

- door de visuele aanpak kunnen dyslectische en taalzwakke kinderen ook uitstekend met Blink Wereld werken;
- in de werkbladen, logboeken en de digitale leeromgeving werken we met taalondersteuning, waarmee we moeilijke woorden toelichten;

- tijdens het zelfstandig onderzoek van de leerlingen kun je verschillende vaardigheidskaarten inzetten om hen extra te ondersteunen;

Ook de **Kanjertraining** biedt ons handvatten om met individuele leerlingen persoonlijke doelen te stellen voor sociale vaardigheden.

Voor **Blink Lezen** geldt: Een zo rijk mogelijke taal en veel tijd om te lezen is goed voor iedereen. Dat is dan ook het uitgangspunt van Blink Lezen. Dit betekent in de basis hetzelfde rijke aanbod voor de hele groep en waar nodig extra uitdaging, ondersteuning en/of tijd voor de kinderen die dat nodig hebben.

Organisatie

In groep 1 en 2 vindt het gerichte aanbod plaats in de kleine kring en/of grote kring. Het oefenen met sociale vaardigheden is verweven in ons dagelijks handelen met extra aandacht tijdens de speel-/werkles en het buitenspel.

Vanaf groep 3 worden onze lessen gegeven in leerstofjaarklassen. De lessen worden gegeven in het eigen lokaal. Ondersteuning kan, indien nodig, worden geboden door een van de leerkrachten die ambulant aanwezig is vanuit de ondersteuningsuren cq. werkdrumiddelen.

Vanaf groep 4 is voor alle kinderen een Chromebook beschikbaar, op de onderzijde van het Chromebook zit een sticker met de naam van de betreffende leerling. Bij de administratie is bekend wel kind welk Chromebook (serienummer) in gebruik heeft.

Leertijd sociale vaardigheden m.b.v. Kanjertraining & Klasse(n)kracht

Groep 1 t/ 4 : 60 min per week

Groep 5 t/m 8 : 30 min per week

Materialen: knieboeken Kanjertraining

Posters

Handpoppen

Doos vol gevoelens en Huis vol gevoelens

Taakspel

Het oefenen van sociale vaardigheden vindt uiteraard dagelijks plaats tijdens de reguliere lessen, het is het verweven in onze aanpak. Het voorbeeldgedrag van de leerkracht is hierbij cruciaal.

Leertijd Blink Wereld

In groep 5 t/m 8 wordt voor Blink Wereld wekelijks 3 lessen van minimaal 45 minuten ingeroosterd. We streven ernaar het thema uiteindelijk ook in ons ochtendprogramma (Rekenen, lezen, taal) te verweven.

Groep 4 werkt 2 x 45 min per week aan het Blink thema.

Leertijd Blink Lezen

In groep 4 t/m 8 wordt dagelijks 30 min gelezen. Daarnaast nog 1 x per week een Wereldleesles van 60 min en per thema 4 mini-colleges van 30 minuten.

Evaluatie

In groep 1 en 2 evalueren wij door te observeren en registreren aan de hand van, en in de leerlijnen van Digikeuzebord.

Methode afhankelijke evaluatie

In stap 3 van het thema van Blink Wereld testen leerlingen hun kennis die ze kunnen gebruiken voor het onderzoek in stap 4. Deze kennis kan getoetst worden. In de stap 6 vindt de evaluatie plaats. Daarin reflecteren de leerlingen op zichzelf en elkaar, op hun eigen onderzoeksproces en op de presentatie. Hier wordt ook gereflecteerd op de leerdoelen.

Met Blink Lezen volgen en begeleiden we de kinderen door middel van formatief handelen. Bij formatief handelen 'monitort' de leerkracht tijdens het leerproces constant waar een kind staat. Dit doen we door te kijken naar het werk in hun Leesdossier, ze te observeren, door lees- en boekengesprekken te voeren en door vooral veel feedback en ondersteuning te geven gedurende de lessen.

In groep 5 t/m 8 nemen we in oktober en april de Kanvas vragenlijst af bij de leerlingen. Ook de leerkracht vult een vragenlijst in. In groep 1 t/m 4 vullen alleen de leerkrachten een vragenlijst in. Indien nodig maken de leerkrachten een sociogram om inzicht te krijgen in de groepsdynamiek .

Methode onafhankelijke evaluatie

Ieder jaar evalueren wij bij de kinderen van groep 6 t/m 8 hoe het gesteld is met hun tevredenheid middels een leerlingenenquête. Hun tevredenheid is voor een groot deel afhankelijk van de rol die de leerkracht in school inneemt en zorgt voor een veilige omgeving. Ook wordt in deze peiling de veiligheidsbeleving gemeten. Daarnaast monitoren leerkrachten het welbevinden van de leerlingen van gr 1 t/m 8 m.b.v. Kanvas vragenlijsten. Verder wordt ook iedere twee jaar geëvalueerd hoe het gesteld is met de tevredenheid van leerkrachten en ouders middels een tevredenheidsenquête.

Bijlage 1: kerndoelen burgerschapsonderwijs binnen Blink Wereld

Bijlage 2: 40 wekenplan Kanjertraining

Bijlage 3: jaarkalender

Bijlage 1: Invulling van Burgerschap Blink Wereld

Vanuit het lesmateriaal wordt hieronder aangegeven welke thema's en lesmaterialen in Blink Wereld passen bij het burgerschapsonderwijs en de burgerschapscompetenties die in het nieuwe wetsartikel beschreven zijn en die aansluiten bij de huidige kerndoelen Mens en Samenleving (waar nu de doelen die passen bij burgerschap in opgenomen zijn).

Kerndoelen

In Blink Wereld zijn de kerndoelen van Oriëntatie op jezelf 40 tot en met 53 als volgt ondergebracht.

Kerndoel	Komt in Blink Wereld aan bod in
Kerndoelen 40 t/m 46 natuur en techniek	Zie kerndoelenoverzicht in Blink Studio
Kerndoel 47 t/m 50 ruimte	Zie kerndoelenoverzicht in Blink Studio
Kerndoel 51 t/m 53 tijd	Zie kerndoelenoverzicht in Blink Studio

Kerndoelen die direct of indirect over burgerschap gaan zijn ondergebracht in de kerndoelen Mens en samenleving: 34 tot en met 39.

Kerndoelen 36, 37 en 38 gaan over kennis van de democratie en rechtstaat zelf, alsmede de grondrechten en komen als volgt aan bod in Blink Wereld:

Kerndoel	Komt in Blink Wereld - geïntegreerd aan bod in
Kerndoel 36 De leerlingen leren hoofd zaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.	<ul style="list-style-type: none">- 78A Stem op mijn partij, hele thema: verkiezingen en ervaren hoe politiek werkt - Les 2: hoe de EU werkt & Les 4: over actie voeren, politiek en totstandkoming wetten- 78B Fantastische families - Les 1: ontstaan grondwet 1848- 78B Oorlog en vrede - Les 3: hoe Hitler steeds meer democratische rechten afpakte & Les 4: belang van de EU
Kerndoel 37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.	<p>Dat is geen paragraaf aan lesstof die je kunt aanbieden, maar vooral houding en gedrag. Maar lesstof met een bepaalde inhoud kan wel een basis vormen om respect en waarden en normen regelmatig aan bod te laten komen. Vanuit het nieuwe wetsvoorstel wordt hier bedoeld op de algemeen aanvaarde basiswaarden: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Aandacht hiervoor zie je bijvoorbeeld terug in de volgende filmlessen:</p> <ul style="list-style-type: none">- 78A Altijd onderweg - filmles over vluchtelingen-vraagstuk: Hallo, Salaam Korte documentaire over twee Nederlandse jongens die naar Lesbos gaan om te helpen in een vluchtelingenkamp. Over hoe het is om op de vlucht te slaan en ergens anders een bestaan op te bouwen.- 56B Wereldse kinderen - filmles over integratie: Het haar van Ahmad Documentaire over een Syrische vluchteling die iets terug wil doen voor Nederland.- 78B Machtige media - filmles over 5-delige webserie Netiquette waarin leerlingen aan de slag gaan met de ongeschreven regels van social media en de ware betekenis van <i>likes, tags en comments</i>.

<p>Kerdoel 38 De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 56A Ik hou van Holland – Intro en les 1: de multiculturele samenleving: iedereen is gelijkwaardig - 56A Het wereldrestaurant - Intro en les 3: manieren van eten in verschillende culturen; verschillende geloven; godsdienstige feesten; hindoeïsme - 56B Wereldse kinderen - Les 2: Kijken naar kinderen uit allerlei culturen en die vergelijken met de eigen cultuur; iedereen is anders. - 78A Altijd onderweg – Intro: landen bestaan uit meerdere culturen & Les 3: immigratie leidt tot multiculturele samenleving - 78A Stem op mijn partij - Hele thema: de kinderen leren met respect met elkaars mening om te gaan en ontdekken dat iedereen op zijn eigen manier denkt; Les 4 zoektocht naar uitbreiding van volksinvloed, ook buiten het
--	---

Andere kerndoelen die gerelateerd worden aan burgerschap zijn kerndoel 34, 35 en 39. Deze komen als volgt aan bod in Blink Wereld:

Kerdoel	Komt aan bod in
<p>Kerdoel 34 De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.</p>	<p>Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. In het lesmateriaal komen wel aspecten van lichamelijke en psychisch gezondheid aan bod, zoals in:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 56A Aardse extremen - Filmles Ayla het tsunamimeisje - Documentaire over de gevolgen van een watersnoodramp in een ander deel van de wereld. - 78A De experimentele keuken - Filmles Rauw - Documentaire over de Amsterdamse jongen Tom die sinds zijn vijfde uitsluitend rauw voedsel eet. - 78B Op leven en dood - Filmles Tien - Documentaire over Jolijn (10) die de enige van het gezin is die haar overleden vader Tien niet kan herinneren. Ze is bang dat anderen hem zullen vergeten. - 56B Bijzondere bewoners - Filmles Kauwboy - Aangrijpende jeugdfilm over een tienjarige jongen die vriendschap sluit met een kauw. Ook over moeilijke thuissituatie, ziekte en dood.

	<p>parlement, met name de jaren '60.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 78B Fantastische families - hele thema: de invloed van familie op het leven, in verschillende culturen en in de natuur. - Extra Filmles: Jack bestelt een broertje - Familiefilm over Jack en zijn twee moeders. Over familie(samenstellingen), identiteit, voortplanting. - Lesspecial Ontluikende liefde. Deze les over seksuele en genderdiversiteit kan ingezet worden in de week van de lentekriebels (15 t/m 21 maart), rond Valentijnsdag (14 februari) of Paarse vrijdag (december). - Lesspecial Black lives matter. De afgelopen jaar waren er veel demonstraties voor Black Lives Matter. Maar welke geschiedenis ging daaraan vooraf? De kinderen bekijken het en onderzoeken de levens van Dorothy Counts, Mae Jemison en Tyler Mitchell. Welke redenen zouden zij hebben om te gaan demonstreren?
--	---

<p>Kerdoel 35 De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.</p>	<p>Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. Verkeer vraagt om een aparte aanpak en methode.</p> <p>In het aanbod van het lesmateriaal komen wel aspecten van zelfredzaamheid (sociaal, consument) aan bod:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 56B De groene fabriek: Hoe kun je er voor zorgen dat je ecologische voetafdruk niet te groot is? Wanneer noem je een bedrijf 'groen'? En wat komt er allemaal bij kijken als je een groene fabriek op wilt zetten? - Extra Filmles - De IJslandbende - Jeugdfilm over je weg vinden in een omgeving, zowel letterlijk (hoofdpersoon
	<p>raakt de weg kwijt in IJsland), als figuurlijk.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 56A 5 het wereldrestaurant - filmles Of je worst lust Documentaire over Brechtje (11) die op een varkensboerderij woont, maar liever geen vlees eet en in de stad zou wonen. - Extra Filmles - Alles mag Korte film over een jongen die bij de majorettes wil. En over anders zijn en geaccepteerd worden voor wie je bent. - Extra filmles - De wereld van Kim en Bob Jeugddocumentaire over beste vrienden aan het einde van de basisschool en begin middelbare school – houdt hun vriendschap stand?
<p>Kerdoel 39 De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 56B De Groene fabriek – Les 2 de ecologische voetafdruk; duurzaamheid en afval; Les 3 Groene energie; les 4 een eigen groen product maken. - 78A Stem op mijn partij Les 1: het broeikaseffect en hoe je milieuvriendelijker kunt leven; Les 2: Watervervuiling en wat de EU hieraan kan doen - 78B Op leven en dood Les 2: hoe dieren en planten alles opruimen - 78B Duurzaam design; Les 3: groene energie Les 4: ontwerp maken design waarin eerlijke bronnen worden gebruikt; Filmles De ietsnut De 12-jarige Marijn maakt van hergebruikte materialen ware kunstwerkjes. Hij is toegelaten tot de vooropleiding van de kunstacademie. We zien hoe Marijn van een idee komt tot een portret. Een jeugddocumentaire over talent, creativiteit en doorzettingsvermogen.

Buiten het leergebied Oriëntatie op jezelf en de wereld zijn er ook kerndoelen Nederlandse Taal die relevant zijn voor burgerschap. Het betreft de kerndoelen waar aandacht is voor discussie, informeren en mediawijsheid. Ook deze doelen komen regelmatig aan bod in de lessen.

Kerndoel	Komt aan bod in
<p>Kerndoel 3 De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.</p>	<p>Het gaat in dit kerndoel vooral om de ontwikkeling van vaardigheden zoals 'discussie voeren'. Bij de ontwikkeling van dit soort vaardigheden is het belangrijk dat het niet eenmalig als trucje geoefend wordt, maar regelmatig terugkeert. Door de onderzoekende aanpak in de lessen van Blink Wereld zijn de vaardigheden stevig verankerd. In de Handleiding vaardigheden zie je in welke thema's en lessen welke vaardigheden aan bod komen.</p> <p>Daarnaast komt dit kerndoel ook expliciet aan bod in het Projectthema kinderverkiezingen – Kinderen verdiepen zich in les 1 in stellingen over politieke onderwerpen die zij belangrijk vinden. Ze formuleren argumenten voor en tegen verschillende stellingen en bepalen vervolgens hun eigen standpunt. Ze kiezen in les 2 een stelling die ze gaan verdedigen of weerleggen. De rest van de klas bedenkt vooraf of ze voor of tegen zijn en bekijken achteraf of ze van mening zijn veranderd. Ze onderzoeken in les 3 welke partij het beste bij hen past. Dit doen ze aan de hand van</p>
	<p>de onderwerpen en stellingen die in de eerste twee lessen al (deels) behandeld zijn.</p>
<p>Kerndoel 6 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.</p>	<p>Het gaat in dit kerndoel vooral om de ontwikkeling van vaardigheden zoals informatie zoeken op internet en betrouwbare website vinden. Bij de ontwikkeling van dit soort vaardigheden is het belangrijk dat het niet eenmalig als trucje geoefend wordt, maar regelmatig terugkeert. Door de onderzoekende aanpak in de lessen van Blink Wereld zijn de vaardigheden stevig verankerd. In de Handleiding vaardigheden zie je in welke thema's en lessen welke vaardigheden aan bod komen. Daarnaast komt dit kerndoel ook expliciet aan bod in het Projectthema De verhalenkoffer - In dit projectthema onderzoeken de kinderen de belevenissen van onbekende slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Ze schrijven vervolgens een 'waargebeurd verhaal' over deze persoon.</p>

En ook kerndoel 56 in Kunstzinnige vorming dat verband houdt met identiteit en cultureel erfgoed.

Kerndoel	Komt aan bod in
<p>Kerndoel 56 De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 56A Ik hou van Holland - Filmles Het paard van Sinterklaas Jeugdfilm over familie, identiteit en cultuurverschillen. De kinderen krijgen door deze interactieve filmles een beeld van hoe het is om als kind uit China naar Nederland te verhuizen. Alles is anders: de taal, de mensen, de gewoontes en tradities. En hoe is het om voor het eerst Sinterklaas te vieren? - 78B Fantastische families - Filmles Koningsdag Korte film over hoe Nederland Koningsdag beleeft en over twee jongens die willen voldoen aan de verwachtingen van hun vaders.

Waar leerlingen op een veilige manier leren respectvol met elkaar en met elkaars ideeën omgaan.

Nieuwe burgerschapsopdracht	Komt aan bod in
Democratie als oefenplaats	<ul style="list-style-type: none"> - Projectthema kinderverkiezingen. In Nederland kan iedereen die ouder is dan 18 jaar en de Nederlandse nationaliteit heeft stemmen op de politieke partij van zijn of haar keuze. Maar wat vinden die partijen belangrijk en welke partij past bij jou? Kinderen verdiepen zich in les 1 in stellingen over politieke onderwerpen die zij belangrijk vinden. Ze formuleren argumenten voor en tegen verschillende stellingen en bepalen vervolgens hun eigen standpunt. Ze kiezen in les 2 een stelling die ze gaan verdedigen of weerleggen. De rest van de klas bedenkt vooraf of ze voor of tegen zijn en bekijken achteraf of ze van mening zijn veranderd. Ze onderzoeken in les 3 welke partij het beste bij hen past. Dit doen ze aan de hand van de onderwerpen en stellingen die in de eerste twee lessen
	<p>al (deels) behandeld zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> - 78A Stem op mijn partij - Filmles Koning van Katoren - Familiefilm over politiek, cultuurverschillen, religie, corruptie. De problemen in het koninkrijk van Katoren staan symbool voor echte wereldproblematiek. De kinderen zien hoe hoofdpersoon Stach deze problemen vindingrijk oplost. Daarna bedenken ze zelf creatieve oplossingen voor wereldproblemen van nu.

Week	Fase	Wat staat er deze week centraal?	Bijzonderheden	Materialen	Kanjertraining
1	Forming/norming	<p>Kennismaking met elkaar en/of nieuwe leerkracht</p> <p>Veel aandacht voor afspraken, regels, 'zo doen wij het hier' (denk aan: stilteteken, maatjes in de rij/kring, buiten spelen voor en na- bespreken)</p> <p>Kennismakingsactiviteiten, voor inspiratie zie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Gouden weken • Klasse(n)kracht – Groepsvorming Aan de Slag • Kanjertraining • Kanjerspelletjes <p>1. Wat voor een groep willen we met elkaar zijn? 2. Missie bepalen 3. Wat willen we met elkaar bereiken? Doelen stellen 4. Gedrag met elkaar bespreken en zichtbaar maken 5. Maak een plan</p>	<p>Aandacht voor afspraken en regels vormgeven met de groep en dit zichtbaar maken in de groep (d.m.v foto's/T-schema)</p> <p>Ook in de lessen bewegingsonderwijs aandacht voor groene spelen!</p>	<p>Voor opstellen Missie/Plan: PDF bestand 'Bouwen aan Klasse(n)kracht' (Onderwijsaanbod>Sociaal-emotioneel leren >Klassenkracht)</p> <p>Voorbeelden startactiviteiten: - Boek 'De Gouden Weken' Boaz Bijleveld, op school aanwezig</p> <p>-Kanjertraining > digibordlessen > startweek</p> <p>- Boek Kanjerspelletjes (uitgave van Kanjertraining), op school aanwezig</p> <p>- PDF bestand Klasse(n)kracht Groepsvorming Aan de Slag (Onderwijsaanbod>Sociaal-emotioneel leren>Start van het schooljaar</p>	Lessen startweek.
2	Forming/norming	<p>Kennismaking met elkaar en/of nieuwe leerkracht</p> <p>Kennismakingsactiviteiten, voor inspiratie zie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De Gouden weken • Klasse(n)kracht – Groepsvorming Aan de Slag • Kanjertraining > digibordlessen > startweek • Kanjerspelletjes (uitgave van Kanjertraining) <p>Missie bepalen: wat voor groep willen we met elkaar zijn? Welke regels/afspraken horen daarbij? Gedrag zichtbaar maken!</p> <p>1. Wat voor een groep willen we met elkaar zijn? 2. Missie bepalen 3. Wat willen we met elkaar bereiken? Doelen stellen 4. Gedrag met elkaar bespreken en zichtbaar maken 5. Maak een plan</p>	<p>Aandacht voor afspraken en regels vormgeven met de groep en dit zichtbaar maken in de groep (d.m.v foto's/T-schema)</p> <p>Ook in de lessen bewegingsonderwijs aandacht voor groene spelen!</p>	<p>Voor opstellen Missie/Plan: PDF bestand 'Bouwen aan Klasse(n)kracht' (Onderwijsaanbod>Sociaal-emotioneel leren >Klassenkracht)</p> <p>Voorbeelden startactiviteiten: - Boek 'De Gouden Weken' Boaz Bijleveld, op school aanwezig</p> <p>-Kanjertraining > digibordlessen > startweek</p> <p>- Boek Kanjerspelletjes (uitgave van Kanjertraining), op school aanwezig</p> <p>- PDF bestand Klasse(n)kracht Groepsvorming Aan de Slag (Onderwijsaanbod>Sociaal-</p>	Lessen startweek.

				emotioneel leren>Start van het schooljaar	
3	Storming	<ul style="list-style-type: none"> • Regie voeren op ongewenst gedrag • Belonen van gewenst gedrag • Buitenspelen voor- en nabespreken <p>-Wat ga je buiten doen -Met wie? -Wie doet er nog meer mee? -Wie heeft een ander idee? -Wat heb je daar voor nodig? -Wat zijn de afspraken buiten? -Wat doe je als het samen buitenspelen niet goed gaat?</p> <p>Buiten spelen nabespreken: -Wat ging er goed? -Wat ging er minder goed? -Per vraag 2/3 kinderen laten vertellen en het op het bord schrijven. -Is het opgelost? Nee? Moeten we het nog oplossen? Ja? Dan spreek je samen een moment af (bijv. na schooltijd of op een ander tijdstip dat jij tijd hebt om het rustig na te bespreken)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ruzies uit laten spelen en het gebruik van de stormkaart modellen. • Situaties bespreekbaar maken in een klassengesprek • Groepsactiviteiten (denk aan samenwerkactiviteiten in verschillende groepjes/tweetallen, vertrouwens oefeningen, activiteiten die competitie voorkomen) <p>! Wees alert op wat er gebeurt in jouw groep. Wat er speelt, hoe de rollen worden verdeeld en wie daarbij de leider is (dit is de fase waarin er strijd is om de macht, de pikorde wordt bepaald). Maak gedrag en situaties bespreekbaar, houd als leerkracht de regie!</p>	<p>Ook in de lessen bewegingsonderwijs aandacht voor groene spelen!</p> <p>Bij samenwerkingsactiviteiten: bespreek hoe samenwerken eruit ziet, model dit, begeleid het proces en bespreek het na.</p>	<p>Stormkaart Klasse(n)kracht: Onderwijsaanbod>Sociaal-emotioneel leren>Klassenkracht</p> <p>Uitleg gebruik stormkaart: Hoe maak je ruzie? Blz. 38 'Groepsvorming aan de slag', Klasse(n)kracht</p> <p>Introductie stormkaart: !Pak hiervoor een situatie uit de belevingswereld van de groep of een situatie die zich heeft voorgedaan. Oefen dit eerst samen met de leerlingen, werk er naartoe dat ze dit zelfstandig kunnen toepassen.</p>	1.1, 1.3, 1.4
4	Storming	<ul style="list-style-type: none"> • Regie voeren op ongewenst gedrag • Belonen van gewenst gedrag • Buitenspelen voor en na bespreken <p>-Wat ga je buiten doen -Met wie? -Wie doet er nog meer mee? -Wie heeft een ander idee? -Wat heb je daar voor nodig? -Wat zijn de afspraken buiten?</p>	<p>Ook in de lessen bewegingsonderwijs aandacht voor groene spelen!</p> <p>Bij samenwerkingsactiviteiten: bespreek hoe samenwerken eruit ziet, model dit,</p>	<p>Stormkaart Klasse(n)kracht: Onderwijsaanbod>Sociaal-emotioneel leren>Klassenkracht</p> <p>Uitleg gebruik stormkaart: Hoe maak je ruzie? Blz. 38 'Groepsvorming aan de slag', Klasse(n)kracht</p> <p>Introductie stormkaart: !Pak hiervoor een situatie uit de</p>	1.5, 1.6, 1.7

		<p>-Wat doe je als het samen buitenspelen niet goed gaat?</p> <p><i>Buiten spelen nabespreken:</i></p> <p>-Wat ging er goed?</p> <p>-Wat ging er minder goed?</p> <p>-Per vraag 2/3 kinderen laten vertellen en het op het bord schrijven.</p> <p>-Is het opgelost? Nee? Moeten we het nog oplossen? Ja? Dan spreek je samen een moment af (bijv. na schooltijd of op een ander tijdstip dat jij tijd hebt om het rustig na te bespreken)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Situaties bespreekbaar maken in een klassengesprek • Groepsactiviteiten (denk aan samenwerkactiviteiten in verschillende groepjes/tweetallen, vertrouwens oefeningen, activiteiten die competitie voorkomen) <p>! Wees alert op wat er gebeurt in jouw groep. Wat er speelt, hoe de rollen worden verdeeld en wie daarbij de leider is (dit is de fase waarin er strijd is om de macht, de pikorde wordt bepaald). Maak gedrag en situaties bespreekbaar, neem de tijd om gedrag bespreekbaar te maken met de groep, houd als leerkracht de regie.</p>	begeleid het proces en bespreek het na.	<p>belevingswereld van de groep of een situatie die zich heeft voorgedaan.</p> <p>Oefen dit eerst samen met de leerlingen, werk er naartoe dat ze dit zelfstandig kunnen toepassen.</p>	
5	Norming	<ul style="list-style-type: none"> • Regelmatig terugpakken op Missie en afspraken in de groep • Maak gedrag bespreekbaar en houd als leerkracht de regie • Inspelen op situaties in de klas en tijdens het buiten spelen 		<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	1.8, 1.9, 1.10
6	Norming	<p>Klassenvergadering</p> <p>-Sfeermeter (welk cijfer geef je de sfeer in de groep?)</p> <p>-Wat gaat er goed?</p> <p>-Wat gaat minder goed?</p> <p>-Hoe gaat het met de missie en de afspraken in de groep?</p> <p>-Tips en complimenten</p>		<p>Zie document 'klassenvergadering'</p>	1.11, 1.12, 1.13
7	Norming	<ul style="list-style-type: none"> • Regelmatig terugpakken op Missie en afspraken in de groep • Maak gedrag bespreekbaar en houd als leerkracht de regie • Inspelen op situaties in de klas en tijdens het buiten spelen 		<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	2.1, 2.2, 2.3
Herfstvakantie					
8	Norming	<ul style="list-style-type: none"> • Terugpakken op Missie en afspraken in de groep • Samenwerkingsactiviteiten (Hoe doen we dit ook alweer?) • Maak gedrag bespreekbaar en houd als leerkracht de regie 	Sociogram afnemen	<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	2.4, 2.5, 2.6

		<ul style="list-style-type: none"> Inspelen op situaties in de klas en tijdens het buiten spelen 		Sociogram: Zie Kanvas	
9	Performing	<p>Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?) 	Sociogram analyseren	<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	3.1, 3.2, 3.3
10	Performing	<p>Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?) 	<p>Docentvragenlijst Kanvas (gr 1 t/m 8) Leerlingvragenlijst Kanvas (gr 5 t/m 8)</p>	<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p> <p>Vragenlijsten: Zie Kanvas</p>	3.4, 3.5, 3.6, 3.7
11	Performing	<p>Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?) 	Sociale Veiligheid Kanvas (gr 5 t/m 8)	<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	4.1, 4.2
12	Performing	<p>Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?) 		<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	4.3, 4.4

13	Performing	Klassenvergadering -Sfeermeter (welk cijfer geef je de sfeer in de groep?) -Wat gaat er goed? -Wat gaat minder goed? -Hoe gaat het met de missie en de afspraken in de groep? -Tips en complimenten	Uiterlijk 1 december analyse Kanvas in Teams (op groepsniveau en leerlingniveau)	Zie document 'klassenvergadering'	4.5, 4.6
14	Performing	Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's: -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteert jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwensoefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)		Lessen Kanjertraining (Zie handleiding) Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.	5.1, 5.2, 5.3
15	Performing	Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's: -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteert jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwensoefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)		Lessen Kanjertraining (Zie handleiding) Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.	5.4, 5.5, 5.6
16	Performing	Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's: -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteert jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwensoefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)		Lessen Kanjertraining (Zie handleiding) Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.	5.7, 5.8
Kerstvakantie					
17	Forming/ norming	<ul style="list-style-type: none"> • Terugpakken naar de basis: • Missie herhalen: wat voor groep willen we met elkaar zijn? • Welke regels/afspraken horen daar ook alweer bij? • Gedrag zichtbaar maken! • Groepsactiviteiten. Inzetten op samenwerken 			6.1, 6.2, 6.3

		Zie: week 1 en 2			
18	Forming/ norming	<ul style="list-style-type: none"> • Terugpakken naar de basis: • Missie herhalen: wat voor groep willen we met elkaar zijn? • Welke regels/afspraken horen daar ook alweer bij? • Gedrag zichtbaar maken! • Groepsactiviteiten. Inzetten op samenwerken 			6.4, 6.6
		Zie: week 1 en 2			
19	Storming	Zie week 3 en 4			6.7, 7.1
20	Storming	Zie week 3 en 4			7.2, 7.3
21	Norming	<p>Klassenvergadering</p> <ul style="list-style-type: none"> -Sfeermeter (welk cijfer geef je de sfeer in de groep?) -Wat gaat er goed? -Wat gaat minder goed? -Hoe gaat het met de missie en de afspraken in de groep? -Tips en complimenten 		Zie document 'klassenvergadering'	7.4, 7.5
22	Norming	<p>Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?) 		<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	8.1, 8.2
23	Performing	<p>Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?) 	Sociogram afnemen	<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	8.3, 8.4
Voorjaarsvakantie					

24	Performing	<p>Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?) 	Sociogram analyseren	<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	8.5, 9.1
25	Performing	<p>Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?) 	<p>Docentvragenlijst Kanvas (gr 1 t/m 8) Leerlingvragenlijst Kanvas (gr 5 t/m 8)</p>	<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	9.2, 9.3
26	Performing	<p>Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?) 	Sociale Veiligheid Kanvas (gr 5 t/m 8)	<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	9.4, 9.5
27	Performing	<p>Klassenvergadering</p> <ul style="list-style-type: none"> -Sfeermeter (welk cijfer geef je de sfeer in de groep?) -Wat gaat er goed? -Wat gaat minder goed? -Hoe gaat het met de missie en de afspraken in de groep? -Tips en complimenten 	Uiterlijk 1 april analyse Kanvas in Teams (op groepsniveau en leerlingniveau)	Zie document 'klassenvergadering'	9.6, 9.7
28	Performing	<p>Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren 		<p>Lessen Kanjertraining (Zie handleiding)</p> <p>Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.</p>	9.8, 9.9

		-Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)			
29	Performing	Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's: -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)		Lessen Kanjertraining (Zie handleiding) Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.	9.10, 10.1
30	Performing	Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's: -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)		Lessen Kanjertraining (Zie handleiding) Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.	10.2, 10.3, 10.4
Meivakantie					
31	Performing	Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's: -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)		Lessen Kanjertraining (Zie handleiding) Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.	10.5, 10.6, 10.7
32	Performing	Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's: -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwens oefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)		Lessen Kanjertraining (Zie handleiding) Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.	11.1, 11.2, 11.3
33	Performing	Klassenvergadering		Zie document 'klassenvergadering'	11.4, 11.5, 11.6

		-Sfeermeter (welk cijfer geef je de sfeer in de groep?) -Wat gaat er goed? -Wat gaat minder goed? -Hoe gaat het met de missie en de afspraken in de groep? -Tips en complimenten			
34	Performing	Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's: -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwensoefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)		Lessen Kanjertraining (Zie handleiding) Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.	12.1, 12.2, 12.3, 12.4
35	Performing	Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's: -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwensoefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)		Lessen Kanjertraining (Zie handleiding) Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.	12.5, 12.6, 12.7
36	Performing	Geef aandacht aan wat er in de groep speelt. Werk bijvoorbeeld aan de volgende thema's: -Tips en complimenten geven (aan elkaar, op het gebied van gedrag) -Samenwerken (wanneer werk je samen en hoe doe je dat?) -Emoties herkennen en reguleren -Presenteren (hoe presenteer jij jezelf en hoe geef je een presentatie) -Vertrouwen ontwikkelen (bijvoorbeeld aan de hand van vertrouwensoefeningen/ activiteiten) -Besluiten nemen (wat ga ik kiezen, hoe neem ik een besluit?)		Lessen Kanjertraining (Zie handleiding) Zie document groepsvorming aan de slag Klasse(n)kracht.	13.1, 13.2, 13.3
37	Adjourning	In het bijzonder aandacht voor: <ul style="list-style-type: none"> • Terugblikken op het afgelopen jaar d.m.v. gesprekken, leuke momenten ophalen, herinneringsdoosje/ groepskunstwerk maken • Ruimte voor gevoelens en gedachten van kinderen over afscheid nemen • Besteed aandacht aan rituelen 			13.4, 13.5,
38	Adjourning	In het bijzonder aandacht voor:			14.1, 14.2, 14.3 14.4, 14.6

		<ul style="list-style-type: none"> • Terugblikken op het afgelopen jaar d.m.v. gesprekken, leuke momenten ophalen, herinneringsdoosje/ groepskunstwerk maken • Ruimte voor gevoelens en gedachten van kinderen over afscheid nemen • Besteed aandacht aan rituelen 			
39*	Adjourning	<p>In het bijzonder aandacht voor:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terugblikken op het afgelopen jaar d.m.v. gesprekken, leuke momenten ophalen, herinneringsdoosje/ groepskunstwerk maken • Ruimte voor gevoelens en gedachten van kinderen over afscheid nemen • Besteed aandacht aan rituelen • Kijk vooruit naar het volgende schooljaar 			14.8, 14.9
40					

Jaarkalender Burgerschapsonderwijs

MAAND	ONDERWERP	BOUWSTEEN	ACTIVITEITEN
september	15 - Int. dag v/d democratie 20 - Prinsjesdag 24 - Burendag 	Democratie Macht & Inspraak Solidariteit	<u>Leskoffertje de 3e kamer (BB)</u> <u>Samenwerking met de buurt</u>
oktober	04 - Dierendag 07 - Ouderendag 10 - Nat. dag Psychische Gezondheid 	Solidariteit Solidariteit Identiteit	<u>Samenwerking met opa's en oma's</u> <u>Lespakket Binnenstebuiten (BB)</u>
november	14-20 - wk v/h kind met een beperking 16 - Int. dag v/d verdraagzaamheid 20 - Int. dag v/d rechten v/h kind 	Solidariteit Diversiteit Vrijheid & Gelijkheid	<u>Samenwerking Mytyschool ...</u> <u>Toolbox Mensenrechten (gr 1-8)</u> <u>Website Kinderrechten</u>
december	09 - Paarse Vrijdag 	Solidariteit Diversiteit Vrijheid & Gelijkheid	<u>Lesmateriaal gr 1-8</u>
januari	30 - Nationale Holocaust herdenking 	Macht & Inspraak Vrijheid & Gelijkheid	Website <u>WOII (BB)</u>
februari	08 - Safer Internet Day 11 - Warme Truiendag 	Digitaal samenleven Duurzaamheid Techn. burgerschap	Website <u>Mediawijsheid & Besldkraken</u> Website <u>Greenpeace</u>
maart	15 - Verkiezingen Provinciale Staten 21 - Int. dag tegen rassendiscriminatie Werelddownsyndroomdag Week v/d lentekriebels 	Macht & Inspraak Solidariteit Diversiteit Identiteit	<u>Lesbrief Verkiezingen (BB)</u> <u>Website (& Lesmateriaal)</u> <u>Stilstaan bij 'anders zijn'</u> <u>Lespakket</u>
april	Maand van de religie 	Vrijheid & Gelijkheid Diversiteit	Website <u>SamSam</u>
mei	03 - Dag van de empathie 21 - Werelddag v/d culturele diversiteit 	Solidariteit Diversiteit	<u>Lespakket (BB)</u> <u>Kunstproject?</u>
juni	20 - Wereldvluchtelingendag 	Solidariteit Globalisering Vrijheid & Gelijkheid	Website <u>Amnesty International (BB)</u>

Jaarkalender Burgerschapsonderwijs

MAAND	ONDERWERP	TOELICHTING
september	15 - Int. dag v/d democratie 20 - Prinsjesdag 24 - Burendag 	Het schooljaar start met de maand van de "Democratie" (Bouwsteen Democratische cultuur): Leefregels worden met elkaar opgesteld en besproken wordt waarom dit zo belangrijk is. Hiermee kan de koppeling gemaakt worden naar het besturen van een land (Bouwsteen Macht & Inspraak). Burendag is de een uiting van de kernwaarde 'solidariteit'.
oktober	04 - Dierendag 07 - Ouderendag 10 - Nat. dag Psychische Gezondheid 	Oktober is de maand waarin de bouwsteen Identiteit centraal staat. De kinderen staan stil bij wie ze zijn in relatie tot de ander. Er wordt ook stilgestaan bij de verschillen en wat ieder mens/ kind uniek maakt.
november	14-20 - week v/h <u>gehandicapt kind</u> 16 - Int. dag v/d verdraagzaamheid 20 - Int. dag v/d rechten v/h kind 	November is de maand waarin stilgestaan wordt bij de bouwsteen Solidariteit . Hoe houden we allemaal rekening met elkaar zonder onszelf daarin tekort te doen? Ruimte geven vs. ruimte nemen. Hoe zorgen we ervoor dat iedereen zich veilig en prettig voelt?
december	09 - Paarse Vrijdag 	In december staan we stil bij de bouwsteen Diversiteit : verschillende seksuele oriëntaties en expressies van gender. In de week van 9 december kunnen diverse activiteiten georganiseerd worden. En op vrijdag 9 december zal de school daadwerkelijk paars kleuren!
januari	30 - Nationale Holocaust herdenking 	De maand januari staat in het teken van de bouwsteen Macht & Inspraak in combinatie met Vrijheid & Gelijkheid . Stilstaan bij WOII is belangrijk, zeker gezien de recente oorlog in Oekraïne. Kinderen moeten leren dat leven in vrijheid geen vanzelfsprekendheid is en dat hier wel het een en ander aan gedaan moet worden!
februari	08 - Safer Internet Day 11 - Warme Truiendag 	In februari zal er aandacht worden besteed aan de bouwsteen Digitaal Samenleven . Welke positieve aspecten levert Internet ons, maar ook welke risico's! Ook zal er aandacht zijn voor de bouwsteen Duurzaamheid . Hoe kunnen wij ons steentje bijdragen aan een schonere wereld? Welke toekomstige oplossingen zijn er? (Technologisch Burgerschap)
maart	15 - Verkiezingen Provinciale Staten 21 - Int. dag tegen rassendiscriminatie Werelddownsyndroomdag Week v/d lentekriebels 	In maart zal er in de BB aandacht zijn voor Verkiezingen (bouwsteen Macht & Inspraak) en zullen er eigen klassenverkiezingen georganiseerd worden. Schoolbreed zal er aandacht zijn voor discriminatie/ uitsluiting (bouwsteen Solidariteit) en seksuele oriëntatie (bouwsteen Diversiteit).
april	Maand van de religie 	De maand april staat in het teken van religie/ levensbeschouwing (bouwsteen Diversiteit en Vrijheid & gelijkheid). De kinderen leren over de verschillend stromingen en gaan in gesprek met elkaar hierover.
mei	03 - Dag van de empathie 21 - Werelddag v/d culturele diversiteit 	In mei staan we als school stil bij het hebben van 'empathie' naar elkaar. Hoe leren we de ander begrijpen en hoe tonen we respect naar elkaar? En wie is 'de ander'? Welke verschillende achtergronden heeft iedereen en hoe kunnen we deze inzetten als kracht? (Bouwsteen Diversiteit)
juni	20 - Wereldvluchtelingendag 	Juni tenslotte staat in het teken van de bouwsteen Globalisering en Vrijheid & Gelijkheid . Hoe zijn wij met zijn allen verbonden? En welke gevolgen heeft deze verbondenheid? Hoe is het op andere plekken in de wereld en wat weten wij hiervan?